

วรรณคดีและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบันได้มีความเคลื่อนไหวเป็นอย่างมากในการที่จะพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยให้ มีค่านิยมที่เหมาะสม มีคุณลักษณะที่พึงปรารถนาทั้งในด้านคุณธรรม และจริยธรรม การมีข้อมูล เกี่ยวกับคุณลักษณะของนิสิตนักศึกษาที่พึงปรารถนาตามความคาดหวังของผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่ตรงตามความเป็นจริง เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ข้อมูลจากการวิจัย เรื่องนี้ย่อมเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษา และเป็นแนวทางสำคัญ ในอันที่จะจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การเลือกเนื้อหา และการจัดกิจกรรมที่ตรงตามความ ปรารถนาของนิสิตนักศึกษาในแต่ละสถาบัน

เนื่องจากการพัฒนานิสิตศึกษามีปัจจัยหลายประการ เข้ามามีเกี่ยวข้องกับ กระบวนการ พัฒนานิสิตศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กัน และต่อเนื่องกันอย่างไม่สิ้นสุด หน้าที่ใน การพัฒนานิสิตศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนในมหาวิทยาลัยที่จะต้องร่วมมือ และประสาน ประโยชน์ซึ่งกันและกัน อันจะเป็นแนวทางไปสู่ผลสัมฤทธิ์ตามความมุ่งหมาย

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมย่อยและบทบาทนิสิตศึกษา

จากการศึกษาของ ไรส์แมน และเจนค์ (David Riesman and Christopher Jencks 1962 : 74-192) ได้เขียนรายงานถึงวิวัฒนาการของมหาวิทยาลัยแมสซาชูเซต มหาวิทยาลัยบอสตัน และมหาวิทยาลัยซานฟรานซิสโก เขาได้กล่าวถึงนโยบาย และสภาพ แวกคลุมของสถาบันแต่ละแห่ง วัฒนธรรมย่อยของสถาบันแต่ละแห่งสามารถให้ทราบถึง สภาพความเป็นไป และพฤติกรรมของนักศึกษาภายในสถาบันได้ก็ ในขณะที่นิวคัมบ์ (Theodore M. NewComb 1943) ได้สาธิตให้เห็นว่าผลการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมของสถาบันจะมีผลต่อตัวนักศึกษาทั้งในค่านิยมและค่านิยม

จากการวิจัยของ โฮเวิร์ด เบคเกอร์ (Howard S. Becker 1963 : 12) เขาเริ่มต้นวิจัยถึงความสำคัญของการแบ่งวัฒนธรรมย่อนักศึกษาตามปกติธรรมดาซึ่งเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันทั่วไปในรั้วสถาบัน เบคเกอร์ และเพื่อนร่วมงานของเขาเริ่มต้นจากปัญหาธรรมดาของนักศึกษาที่จะต้องวิจัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นประสบการณ์ธรรมดาสามัญที่พวกนักศึกษาประพฤติอยู่ในขณะที่ใช้ชีวิตนักศึกษา และพวกเขาทั้งสองพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาธรรมดาทั่ว ๆ ไปเช่นเดียวกัน วัฒนธรรมนักศึกษาในแง่นี้เป็นผลมาจากผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้น ผลกระทบที่ได้รับจะปรากฏในรูปของการสื่อสาร การคบหาสมาคมในกลุ่มนักศึกษาด้วยกัน วัฒนธรรมแบบนี้จะเป็นสิ่งที่คงอยู่กับนักศึกษาตลอดไป ทั้งนี้เพราะนักศึกษามีความสัมพันธ์คบหาสมาคมกันอยู่ตลอดเวลา เป็นที่ยอมรับโดยกลุ่มบุคคลที่มีการปฏิสัมพันธ์ต่อเนื่องอย่างไม่หยุดนิ่ง

คำอธิบายที่เป็นที่นิยมเกี่ยวกับวัฒนธรรมย่อนักศึกษา คือ วิธีการพัฒนาของ คลาร์ก และโทร (Burtin R. Clark and Trow 1962 : 202-43 อ้างถึงใน 1972 : 374-377) เขาเป็นผู้รวบรวมวิธีการขั้นพื้นฐาน 2 วิธี คือ "เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสถาบัน" และ "การนำไปสู่ความคิด" ในการใช้รูปแบบของวัฒนธรรมย่อนักศึกษาคลาร์ก และโทร ได้ทำการวิเคราะห์สถาบันที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาถึงน้ำหนักของความสัมพันธ์ของความหลากหลายของวัฒนธรรมย่อนักศึกษาในสถาบันที่มีความแตกต่าง เขายังได้บรรยายถึงความสัมพันธ์ระหว่างรายละเอียดของวัฒนธรรมย่อนักศึกษา และโครงสร้างของสังคมย่อนักศึกษาในสังคมใหญ่ เช่นเดียวกับที่ เจ. มิลตัน ยิงเจอร์ (J. Melton Yinger 1960 : p. 625) ได้ทำการสำรวจในเรื่องมานุษยวิทยา และสังคมวิทยา เกี่ยวกับคำว่า "วัฒนธรรมย่อนักศึกษา" เขาได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของเกณฑ์วัฒนธรรมย่อนักศึกษาว่า ไม่ได้ผูกพันกับวัฒนธรรมใหญ่ที่ซับซ้อน แต่เป็นการแยกสังคมออกจากกลุ่มใหญ่ ซึ่งไม่เหมือนกับปกติวิสัยของบทบาท (Role Norm) ในสังคมจะมองเขาว่ายังเป็นส่วนหนึ่งของสังคม แต่มันขึ้นอยู่กับว่าเขากำลังอยู่ในบทบาทอะไร นักสังคมวิทยาจึงมองวัฒนธรรมย่อนักศึกษาในแง่ลบว่าเป็นคนเหตุให้เกิดกลุ่มที่แตกต่างออกไปจากสังคมใหญ่ และมองแนวบทบาทในแง่บวกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นในการนำวัฒนธรรมย่อนักศึกษาไปใช้ในสถาบันอุดมศึกษากับนิสิตนักศึกษา มีประเด็นที่จะต้องพิจารณากันอย่างจริงจัง ฉะนั้น ไม่ว่าเราจะเรียกพฤติกรรมของนักศึกษาว่า "วัฒนธรรมย่อนักศึกษา" หรือ "แนวบทบาท" ก็ตาม ก็จะเป็นเรื่องความหมายของคำ ซึ่งยังอาจมีส่วนที่แตกต่างกัน ถ้าจะมองคุณแนวบทบาท ที่มีคำถามว่า นักศึกษามีแนวบทบาทใดอย่างไร บางส่วนอาจมาจากบุคลิกภาพของเขาตั้งแต่เกิด หรือมาจากวัฒนธรรมของวัยรุ่น

หรือวัฒนธรรมในสมัยอยู่โรงเรียนมัธยมหรือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของสถาบัน จากการปรับคว้ให้เข้ากับวัฒนธรรมเชิงวิชาการของสถาบัน หรืออาจเป็นผลของสภาพแวดล้อมที่นักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วม เช่น เมื่อเขาเข้าไปเรียนแพทย์ เขาก็จะทราบว่าลักษณะของแพทย์ต้องปฏิบัติคว้อย่างไร เขาก็จะพยายามแสดงบทบาทของแพทย์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดแนวบทบาท แต่ในการศึกษาแนวบทบาทนั้นต้องคำนึงว่าไม่สามารถบอกได้ว่า แนวบทบาทมาจากไหน เพราะอาจมาจากบุคลิกภาพทั้งเดิมแต่แรกเกิด และพัฒนาจนโตเข้าสู่วัยรุ่น หรือมาจากอาชีพที่เขาเตรียมตัว เพื่อจะออกไปประกอบอาชีพนั้น ๆ คำจำกัดความหลายประการ ซึ่งจะหาได้ในรายละเอียดของสังคมวิทยา แต่มีนอาจจะได้รับการตอบสนองกัแนวคิดที่ระนำความคิดนั้นไปใช้อย่างเหมาะสม ดังที่ เบนเนต เบอร์เกอร์ (Bennett Berger 1963 : p. 396) ได้โต้แย้งว่าในบรรดาสังต่าง ๆ ดังกล่าวสมาชิกกลุ่มวัฒนธรรมย่อยต้องมีความสามารถในคันความคิดที่จะค้ำจุนสถาบัน และความเป็นไปภายในสถาบันเมื่อเกิดวิกฤตกาล และสามารถป้องกันสถาบันไว้ไ้จากความกดดันภายนอก

จากการศึกษาคันคว้ของ เบคเกอร์ (Becker 1958 : p. 18) พบว่า ปัญหาธรรมคาที่นักศึกษาเผชิญคือ ความต้องการของพวกเขาและของผู้ใหญ่มักจะเกินส่วนทางกัน พวกเขาต้องการแสดงให้ผู้ใหญ่รับรู้ว่าเขากำลังเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และบางกักับบรรลุนิติภาวะแล้วทำให้ผู้ใหญ่ได้คิดว่าถึงเวลาที่จะต้องคลายตามความคิดเห็นของพวกเขา นอกจากนั้นเขายังพบว่าวัฒนธรรมของนักศึกษาเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไ้ยาก แต่เมื่อพิจารณาอย่างถ่องแท้ภายในกลุ่มย่อยนักศึกษา อาจมีความแตกต่างของวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษา พวกเขามีความแตกต่างกันมากในเรื่องของแผนการในอนาคต เช่น นักศึกษาบางคนจะเรียนต่อในขณะที่บางกัตั้งใจจะหางานทำ นอกจากนั้นแล้วนักศึกษายังมีความแตกต่างกันในเรื่องเขาว่าปัญญา บางกัได้รับอิทธิพลจากอาจารย์ และมีรสนิยมสูงในการใช้ชีวิตแบบปัญญาชน ในขณะที่คนอื่น ๆ ไม่ได้รับอิทธิพลนี้ จึงเป็นไปไ้ที่นักศึกษาในสถาบันเดียวกันจะมีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ซึ่งอาจจะพัฒนาตนเองให้กลายเป็นพฤติกรรมที่คึกคักไปจนตลอดชีวิต

เฟลแมน (Feldman 1972 : 12-13) ได้ให้แนวคิดว่า วัฒนธรรมย่อยเป็นผลสะท้อนจากลักษณะของนักศึกษาที่เขามาศึกษาในสถาบัน เมื่อแรกเข้าพวกเขาจะมีลักษณะประจำคัของแคะคนเป็นเอกลักษณ์ แต่เมื่อไ้ปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของสถาบัน ทำให้นักศึกษาแสดง

พฤติกรรมออกมาตามบทบาทของตน ทั้งที่พึงปรารถนา และไม่พึงปรารถนา ผลจากการแสดงพฤติกรรม ทำให้ให้นักศึกษารวมตัวกัน เป็นวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษาที่มีพฤติกรรมและเจตคติไปในทิศทางเดียวกัน ในสถาบันหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วย วัฒนธรรมย่อย ๆ หลายกลุ่ม วัฒนธรรมย่อยเหล่านี้จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของสถาบันที่มีต่อนักศึกษา

คลากและโทร ไคศึกษาเกี่ยวกับนักศึกษาใหม่ในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยอเมริกัน 23 แห่ง โดยให้นักศึกษาจัดประเภทตัวเอง เข้าในพวกใดพวกหนึ่งในกลุ่มวัฒนธรรมย่อย 4 กลุ่ม ปรากฏว่านักศึกษาใหม่ไคทำแบบทดสอบในช่วงสัปดาห์แรกก่อนจะเข้าชั้นเรียน แต่ปรากฏว่านักศึกษาไม่สามารถจัดตัวเองให้เข้ากลุ่มวัฒนธรรมย่อยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ เนื่องจากพวกเขา ยังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสถาบันได้

ภูมิหลังและแนวบทบาท (Background Factors and Role Orientations)

มีคำถามที่น่าสนใจเกี่ยวกับแนวบทบาทนักศึกษาว่า เราจะสามารถอธิบายแนวบทบาทของนักศึกษาโดยรูปแบบของภูมิหลังของครอบครัวว่าพวกเขาจะเข้ามาเรียนในสถาบันหรือจากประสบการณ์ที่พวกเขาได้รับในระหว่างอยู่ในสถาบัน ไคหรือไม่

เรามีเกณฑ์หลายอย่างที่เชื่อถือได้ในการบ่งชี้ภูมิหลัง เช่น สังคมในบ้าน อาชีพบิดา การศึกษาของผู้ปกครอง สมมติฐานของคลากและโทร และผลการวิจัยของกอกเคิลียบ และชอคกินส์ (David Gotlieb and Benjamin Hodgkins 1963 : 277-78) ไคพิสูจน์โดยอาศัยการสังเกตว่านักศึกษาที่มี "วัฒนธรรมย่อยแนววิชาชีพ" มักจะมาจากครอบครัวชนชั้นกรรมาชีพมากกว่าแบบอื่น การศึกษาของพ่อและแม่มีส่วนสัมพันธ์กับแนวบทบาทของนักศึกษาไม่น้อย นักศึกษาทั้งหญิงและชายในบทบาทแนววิชาชีพมีมารดา เรียนค่ากว่าระดับวิทยาลัยอยู่ในเปอร์ เซนต์สูงกว่าแนวบทบาทอื่น

นักศึกษานึ่งที่มีแนวบทบาทถือสัม โคษ และนักศึกษายายที่มีแนวบทบาทวิชาชีพมักจะออกจาก การเรียนกลางคันในขณะที่เรียนไปได้เพียงปีเดียวหรือสองปีมากกว่านักศึกษานึ่งในแนวบทบาทอื่น เก้าที่สังเกตพบว่านักศึกษานึ่งที่ถือแนวสัม โคษจะได้รับความทุกข์จนต้องออกจาก การเรียนกลางคัน ทั้งนี้เนื่องมาจากพวกเขาเข้าเรียนโดยไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน และไม่รู้ว่าเมื่อเรียนจบแล้วจะ

ดำเนินชีวิตไปในทางใด จากการตรวจสอบผลคะแนนเฉลี่ยของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาหญิง
แนวบทบาทถือสัมโทษได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าทุกแนวบทบาท นักศึกษาชายแนวบทบาทวิชาชีพมี
ผลการเรียนโดยเฉลี่ยค่อนข้างสูง

โฮเวิร์ด เบคเกอร์ (Howard Becker 1963 : 12) กล่าวว่า ปัญหาที่จะเกิดขึ้น
กับนักศึกษาที่มีทัศนะมองโลกกว้างไกลก็คือเขาต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อมภายในรั้วสถาบัน ทัศนะ
ที่มองโลกกว้างไกลคือทัศนะที่เป็นตัวการให้นักศึกษาเข้าเรียนในสถาบัน และจะเป็นทัศนะที่จะ
บอกให้เขาทราบว่าสถาบันการศึกษาคืออะไร พวกเขาต้องการอะไรในชีวิตและเขาจะได้อะไร
ไปจากสถาบันบ้าง อาจจะมีคนสงสัยว่าทัศนะที่กว้างไกลของนักศึกษาเป็นสิ่งที่เพียงพอสำหรับ
เขาหรือไม่ หรือสามารถให้คำอธิบายถึงเหตุผลที่เขาเจาะจงเลือกสถาบัน หรือความตั้งใจใน
การเข้าเรียนในสถาบันหรือไม่ ความกดดันในชั้นเรียน ความกดดันจากหมู่คณะ อำนาจของ
ผู้ปกครอง สภาพเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ ความผูกพันกับทางบ้าน และเรื่องอื่น
อีกมากมายที่จะมีส่วนในการตัดสินใจว่านักศึกษาจะตั้งใจเรียนหรือไม่ และจะเลือกเรียนที่ไหนดี
แต่มันก็ยังไม่เห็นเหตุผลพอสมควรที่จะคาดหวังว่าทัศนะที่กว้างไกลของแต่ละคนจะมีส่วนสำคัญพอที่
จะคาดหวังว่าทัศนะที่กว้างไกลของแต่ละคนจะมีส่วนสำคัญในการบอกแนวบทบาท เมื่อเขาเข้า
ศึกษาในสถาบัน การเลือกวิชาเอก การเลือกวิชาเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
จำนวนหน่วยกิตที่เรียน ความฉลาด ความมีไหวพริบ เหล่านี้ล้วนมีส่วนต่อแนวบทบาททั้งสิ้น

โรส โกลด์เซน และคณะ (Rose Goldsen 1960 : p. 5) พบว่า ค่านิยม 3
ประการที่นักศึกษาเห็นพ้องควรมี ดังต่อไปนี้

- 1) เรียน เพื่อหาประสบการณ์
- 2) เรียน เพื่อพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 3) เรียนรู้ความรู้ เบื้องตนตลอดจนความรู้ทั่วไป

รูปแบบของแนวบทบาทและลักษณะนิสัยนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

คลาร์กและโทร (Clark and Trow 1966 : p. 374-377) อ้างถึงใน
1972 : 374-377) ได้จำแนกนิสัยนักศึกษาโดยมีองค์ประกอบ ความคิดอ่านทางสติปัญญา
และการแสดงออกซึ่งเจตจำนงที่มีต่อมหาวิทยาลัยเป็นหลัก โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. พวกบทบาททางวิชาการ (Academic) นิสิตนักศึกษาประเภทนี้ เป็นพวกที่ยึดมั่นหมกหมุ่นอยู่กับวิชาการ มักชอบแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในเชิงวิชาการ และชอบเข้าร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัยอยู่เสมอ ชอบทำงานหนัก ได้รับความสำเร็จในทางวิชาการ มีเกรดเฉลี่ยสูง เมื่อนอกห้องเรียนมักพูดคุยถึงแต่เรื่องเกี่ยวกับวิชาการเป็นประจำ โดยทั่วไปแล้ว นิสิตนักศึกษาประเภทนี้ มุ่งศึกษาหาความรู้อย่างแท้จริง ลักษณะที่เห็นได้ง่าย คือ การเข้าห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้า และการเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ ระวังความมุ่งหวังของนิสิตนักศึกษาประเภทนี้ คือ การได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาที่สูงขึ้นไป

2. พวกบทบาทแบบที่ผิดแปลกไปจากเกณฑ์ปกติ (Non - Conformist) นิสิตนักศึกษาประเภทนี้เป็นผู้มีความคิดอ่านในเชิงวิชาการ และสติปัญญาดี แต่มักไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องของทางมหาวิทยาลัย โดยทั่วไปแล้ว นิสิตนักศึกษาประเภทนี้มีแนวโน้มที่จะแสวงหาสิ่งที่มีความหมายเฉพาะต่อชีวิตของตนเท่านั้น มีความสนใจในเรื่องการประกอบอาชีพเพียงเล็กน้อย และไม่ชอบรวมกิจกรรมนักศึกษา ลักษณะเด่นของนิสิตนักศึกษาประเภทนี้ คือ การแสดงความก้าวร้าว ไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับการบริหารมหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษาประเภทนี้จะไม่ให้ความร่วมมือกับกิจการของทางมหาวิทยาลัย มักจะไม่สนทนากับครูอาจารย์ กล่าวโดยสรุป นิสิตนักศึกษาประเภทนี้ชอบใช้ชีวิตในแบบฉบับของตนเอง มุ่งเสริมสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น พวกฮิปปี้ พวกชอบใช้ชีวิตสนุกสนาน พวกชอบเล่นการเมือง พวกวางเฉย เป็นพวกนิสิตนักศึกษาที่มีลักษณะแปลกไม่เหมือนนิสิตนักศึกษาทั่วไป

3. พวกบทบาทแบบชีวิตมหาวิทยาลัย (Collegiate) นิสิตนักศึกษาประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นพวกที่จงรักภักดีต่อมหาวิทยาลัย และปฏิบัติตามสอดคล้องกับความต้องการของทางมหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษาประเภทนี้จะไม่หมกหมุ่นในวิชาการมากนัก แต่จะนิยมใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข ชอบเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษนอกหลักสูตรทุกอย่าง ชอบอยู่เป็นกลุ่ม มีเพื่อนมากในมหาวิทยาลัย

4. พวกบทบาทแบบวิชาชีพ (Vocational) นิสิตนักศึกษาประเภทนี้ โดยปกติแล้วไม่ชอบด้านวิชาการ ซึ่งต้องใช้สติปัญญาสูง และไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของมหาวิทยาลัย แต่ นิสิตนักศึกษาประเภทนี้ยอมรับว่า การศึกษาเล่าเรียนในมหาวิทยาลัยเป็นการฝึกฝนทางอาชีพอย่างแท้จริง นิสิตนักศึกษาประเภทนี้จะไม่สนใจในการออกความเห็นหรือการเรียนรู้ในเชิงวิชาการ ตลอดจนกิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมนอกหลักสูตร กล่าวโดยสรุป นิสิตนักศึกษาประเภทนี้มุ่งฝึกฝนตนเอง เพื่อจะได้มีความชำนาญในการที่จะไปประกอบอาชีพให้ได้ผลดี

กล่าวโดยทั่วไป นิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยจะมีอายุระหว่าง 18-22 ปี ซึ่งระยะนี้เป็นวัยที่กำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ บุคคลในวัยนี้มักมีอารมณ์อ่อนไหว ในขณะเดียวกันก็มีความกระตือรือร้นอยากรู้ อยากเห็น อยากทดลองสิ่งแปลกใหม่ มีความคิดคำนึงค่อนข้างเพ้อฝัน และพร้อมที่จะยอมรับอุดมการณ์ที่ตนเชื่อถือ ในทางจิตวิทยา วัยนี้เป็นวัยที่นิสิตศึกษากำลังแสวงหาเอกลักษณ์ (Identity) ของตนเอง โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาที่มีสติปัญญาสูงกว่านิสิตนักศึกษาทั่วไป การปฏิบัติตัวของนิสิตนักศึกษาเหล่านี้จึงมีลักษณะพิเศษไม่เป็นที่คาดหมายเกณฑ์หรือระเบียบของมหาวิทยาลัย รวมทั้งประเพณีของสังคม การที่มหาวิทยาลัยจะหวังให้นิสิตศึกษาคอยฟังแต่คำสั่งจากผู้ใหญ่ หรือจะให้นิสิตศึกษารูจักยับยั้งชั่งใจคิดเช่นผู้ใหญ่ย่อมเป็นไปได้ การปฏิบัติของมหาวิทยาลัยจะต้องสร้างความสอดคล้องกับสภาวะทางจิตใจของนิสิตนักศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้ได้พัฒนาอารมณ์และบุคลิกภาพของตนเองอย่างสมบูรณ์ ไม่ก้าวข้ามจนเกินไป และไม่ปล่อยหละหลวมจนเกินไป (ทองเรือน ธรรมชกุล 2525 : 34)

ในต่างประเทศมีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ในบางกรณีไม่อาจจะเรียกว่าเป็นลักษณะของนิสิตนักศึกษาได้ ทั้ง ๆ ที่มีลักษณะเช่นนั้น แต่อาจจะเรียกว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีพฤติกรรมบางอย่างเหมือนกัน ในที่นี้จะขอหยิบยกเอาการวิจัยของ วอลซ์ (Walsh 1973 : 41-43) ซึ่งได้กล่าวถึง กลุ่มของนิสิตนักศึกษาที่มีพฤติกรรม และ เจตคติที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

พวกที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Individualists) นิสิตหญิงประเภทนี้มองตนเองในแง่ที่ว่า ตนมีสติปัญญา มีทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนคนอื่น โดยทั่วไปแล้วนิสิตพวกนี้มักจะยึดถือความคิดดังกล่าวพร้อมทั้งปฏิบัติจริงจังโดยไม่คำนึงว่าจะเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือไม่ ความจริงแล้ว นิสิตหญิงเหล่านี้เป็นผู้จินตนาการสูง มีความคิดอิสระ และอุทิศตนเพื่อการเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์อย่างแท้จริง นิสิตหญิงพวกนี้มักจะเรียนวิชาเอกทางนาฏกรรม (Drama) ศิลปะ (Art) หรือวรรณคดี (Literature)

พวกที่มีความบ้ากึกกือ (The Wild Ones) นิสิตหญิงพวกนี้มีลักษณะพิเศษ คือมีความเป็นอิสระ ต่อต้านความมีหัวไปทางอนุรักษนิยม และไม่ชอบทำงานหนัก ตรงกันข้ามนิสิตหญิงพวกนี้ชอบความสนุกสนาน และชีวิตที่ตื่นเต้น โดยทั่วไปแล้วนิสิตพวกนี้เป็นคนไม่เรียบร้อย อยู่ไม่สุข และเปิดเผย ยิ่งไปกว่านี้แล้วชอบงานรื่นเริง ทำงานคนเดียวเสมอ และเป็นคนหลงตนเอง

พวกนักวิชาการ (Scholars) นิสิตหญิงพวกนี้ให้ความสนใจกับการเรียนรู้และการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอ เอาใจใส่รับผิดชอบต่อการปรับปรุงตนเอง และมักจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในห้องสมุด โดยทั่วไปแล้ว นิสิตหญิงพวกนี้จะเป็นคนมีเหตุผล รู้จักการวิเคราะห์ แต่เป็นคนที่ออกจะแคบทางคำสนทนาและมีเพื่อนฝูงน้อย

พวกที่ยุ่งกับสังคม (The Social Groups) นิสิตหญิงพวกนี้ให้ความสนใจกับงานสังคม แต่ในขณะที่เดียวกันก็ทำงานหนักเพื่อเรียนรู้ให้ผ่าน โดยธรรมชาติของความสนใจแล้ว นิสิตหญิงพวกนี้เป็นคนรักสนุก ชอบมีน้ตกับเพื่อนต่างเพศเสมอ เนื่องจากเป็นคนชอบสังคมในที่สุกก็จะกลายเป็นคนที่รู้จักกันทั่วไป ซึ่งมีผลทำให้เป็นอุปสรรคต่อความเจริญทางด้านสติปัญญาต่อไป

พวกที่ชอบทำคนเป็นหัวหน้า (Leaders) นิสิตหญิงประเภทนี้มีความสนใจเป็นพิเศษในองค์การนิสิต (Student Government) และมักจะเข้าไปมีตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์การดังกล่าว รวมทั้งในชุมชนหรือกลุ่มนิสิตประเภทต่าง ๆ ลักษณะที่เห็นได้ชัดก็คือ การทำคนเป็นผู้นำนับและเป็นที่ปรึกษาในกิจการทั้งหลาย

พวกที่มีหัวรุนแรงในทางการเมือง (Political Activist) นิสิตหญิงกลุ่มนี้โดยจิตใจแล้วมีวิถุญาของนักปฏิรูป (Civic - minded Reformist) ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการเมืองในระดับมหาวิทยาลัย การเมืองในระดับประเทศหรือในท้องถิ่นก็ตาม ลักษณะพิเศษที่สำคัญของนิสิตหญิงประเภทนี้ คือ ชอบการแข่งขัน การให้ความสนใจกับงานที่ติดต่อกับประชาชน (Public Affairs) สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองรวมทั้งนโยบายหรือประเด็นต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจของประชาชนทั่วไป

ชูเมอร์ และสแตนฟีลด์ (Schumer and Stanfield 1966 : 374-377 อ้างถึงใน Feldman 1972 : 374-375) ได้ศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยแมสซาชูเซต เขาได้จัดแบ่งประเภทนักศึกษาออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่

1. พวกที่มีแนวโน้มในทางวิชาการ และการเป็นศิษย์ (Academic Scholarly Role Orientation) นักศึกษาพวกนี้จะสนใจเรื่องที่เป็นสาระข้อความรู้ในทางวิชาการที่เรียนในสถาบัน

2. พวกที่มีแนวโน้มในการใช้สติปัญญา (Intellectual Role Orientation) นักศึกษาพวกนี้มีแนวโน้มที่จะสวมบทบาทของเมื่ีสติปัญญา เน้นศิลป ปรัชญา หรือความคิด โดย

ไม่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางวิชาการของสถาบัน ไม่สนใจวิชาการที่เรียนในชั้นเรียน

3. พวกที่มีแนวโน้มการใช้ชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเต็มที่ (Consummatory Collegiate Role Orientation) นักศึกษาพวกนี้จะชอบอยู่ในกลุ่มที่ทำกิจกรรมสังคมของสถาบัน หรือกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนาน

4. พวกที่มีแนวโน้มในการนำเอาประสบการณ์ในสถาบันไปใช้ให้เป็นประโยชน์ (Instrumental Collegiate Role Orientation) นักศึกษาพวกนี้จะมีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการทำกิจกรรมนอกหลักสูตรในฐานะผู้นำหรือผู้บริหารองค์กร และเป็นผู้ทำงานเพื่อหาประสบการณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพเมื่อจบออกไปแล้ว

5. พวกที่มีแนวโน้มจะยึดถือระบบกรีก (Orientation to Greek Letter System) นักศึกษาพวกนี้จะรวมกลุ่มอยู่ในสังคมของผู้ที่มาจากตระกูลสูง มีฐานะดี

6. พวกที่มีแนวโน้มในการฝึกฝนเพื่อการประกอบอาชีพ (General Vocational Role Orientation) นักศึกษาพวกนี้จะสวมบทบาทของการปฏิบัติอาชีพ โดยทั่วไปเน้นทักษะและความรู้ที่ได้จากการเรียน การสอนในวิชาที่ลงทะเบียบเรียนที่คิดว่าเหมาะสมเพื่อที่จะออกไปประกอบอาชีพในอนาคต

7. พวกที่มีแนวโน้มในการพัฒนาทักษะทางสังคม (Social Development Role Orientation) นักศึกษาพวกนี้จะสนใจ และเอาใจใส่กับงาน และกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม ชอบที่จะพบปะกับประชาชนมาก ๆ ชอบให้ความช่วยเหลือประชาชนในสังคม

8. พวกที่มีแนวโน้มที่ทำพอเป็นพิธี (Ritualistic Role Orientation) นักศึกษาพวกนี้ชอบอยู่มากกว่าชอบอยู่ในมหาวิทยาลัย จะสังเกตได้คือ เมื่อหมดชั่วโมงเรียนในแต่ละวันก็จะกลับบ้านทันที ไม่สนใจกิจกรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสถาบัน เรียนไปเรื่อย ๆ ในฐานะผู้เรียน ชอบที่จะอยู่คนเดียวเฉย ๆ ไม่สนใจใคร ไม่กระตือรือร้นต่อสิ่งต่าง ๆ ไม่สนใจการเรียนเท่าที่ควร

เพมเบอร์ตัน (Pemberton 1963 : 374-377 อ้างถึงใน Feldman 1972 : 374-377) โดยการสังเกตจากการวิเคราะห์คะแนนของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยคิลลาแวร์ ตามระดับพื้นฐาน และทัศนคติส่วนตัวของนิสิตนักศึกษา ออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. พวกแนวโน้มวิชาการที่เน้นทฤษฎี (Academic - Theoretical Orientation) นิสิตนักศึกษาประเภทนี้ จะมองสถาบันเป็นแหล่งวิชาการ และเป็นแหล่งฝึกคน

ให้เป็นศึกษิต แรงจูงใจหลัก คือ เลือกหลักสูตรที่จะให้เสรีภาพทางวิชาการมากที่สุด และ
ท้าทายสติปัญญามากที่สุด จะมีความพึงพอใจกับการเรียนเพื่อศึกษาต่อให้สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ

2. พวกแนวโน้มนักวิชาการอิงรูปแบบ (Academic Conformist Orientation)
นิสิตนักศึกษาประเภทนี้จะศึกษาตามคำสั่งของอาจารย์อย่างเคร่งครัด มีวัตถุประสงค์หลักที่
ต้องการทำคะแนนให้ดีที่สุด มีแนวโน้มนอกคน ยึดมั่นถือมั่น มีความมานะในการเล่าเรียน หรือ
การทำงานที่ยากลำบาก เคารพนับถืออาจารย์ ปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ของสถาบันที่เรียน
อยู่โดยไม่มีข้อโต้แย้ง

3. พวกแนวโน้มนอกไปจากรูปแบบ (Nonconformity Orientation)
นิสิตนักศึกษาประเภทนี้ชอบวิพากษ์วิจารณ์ผู้บริหาร ครูบาอาจารย์ ชอบคัดค้านการบริหารงาน
ของมหาวิทยาลัย ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงในทางที่ตนเห็นว่าจะมีประโยชน์ต่อส่วนรวม
และในรูปแบบที่ดีกว่าเดิม ชอบสิ่งแปลกใหม่ ไม่ชอบชีวิตจำเจซ้ำซาก นิสิตนักศึกษาพวกนี้มี
สติปัญญาดี มีความคิดอ่านก้าวหน้าทางวิชาการ เป็นบุคคลที่เป็นตัวของตัวเอง

4. พวกแนวโน้มนกลุ่มสังคม (Social Group Orientation) นิสิตนักศึกษา
ประเภทนี้ เน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รักเพื่อน ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ชอบอยู่คนเดียว
ชอบทำงานเป็นกลุ่ม งานจะสำเร็จได้ต้องอาศัยกลุ่ม ไม่มีความมั่นใจในตนเอง

5. พวกแนวโน้มนต้องการใช้ชีวิตวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (Technical Vocational
Orientation) นิสิตนักศึกษาประเภทนี้ มีแนวโน้มนพื้นฐานที่จะประยุกต์วิทยาศาสตร์และ
เป้าหมายของสถาบันออกมาเป็นภาคปฏิบัติ และการใช้ประโยชน์มากกว่าที่จะให้เป็นกฎเกณฑ์
หรือทฤษฎี

6. พวกแนวโน้มนบริการทางสังคม (Social Service Orientation)
นิสิตนักศึกษาประเภทนี้ต้องการที่จะทำงานเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ สนใจเกี่ยวกับสังคม
และศึกษาหาสาเหตุพฤติกรรมของคนในสังคมว่ามาจากสาเหตุใด

วอร์เรน (Warren 1966 อ้างถึงใน Feldman 1972 : 374-377) ได้ศึกษา
แนวโน้มนของนักศึกษา แคลร์เมนท์ เม็น'ส คอลเลจ (Claremont Men's College) และ
นักศึกษามหาวิทยาลัยเซาเทิร์น แคลิฟอร์เนีย (University of Southern California)
เขาได้จำแนกนักศึกษาออกเป็น 10 ประเภท คือ

1. พวกแนวโน้มนักวิชาการ (Academic Orientation) นักศึกษาประเภทนี้มีแนวโน้มนที่เกี่ยวกับกิจกรรมที่สัมพันธ์กับวิชาการ เขาจะสนใจเฉพาะกิจกรรมที่อยู่ในขอบเขตของสถาบัน ไม่สนใจและไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนอกสถาบันหรือชุมชนที่อยู่นอกสถาบัน ไม่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของสถาบัน เพราะมีความเชื่อว่าจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของสถาบันดีแล้ว นักศึกษาประเภทนี้ไม่ถือว่าสถาบันเป็นแหล่งวิชาชีพ เขาถือว่าเข้ามาเรียนเพื่อเรียนให้เป็นศิษย์ จะชอบเรียนวิชาพื้นฐานการศึกษาทั่วไป เราจะพบนักศึกษาประเภทนี้มากในคณะวิชาศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ หรือสาขาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ นักศึกษาประเภทนี้จะสนใจคำภาษา และมีก็จะ เก่งภาษา

2. พวกแนวโน้มนที่เป็นตัวของตัวเอง (Autonomous Orientation) นักศึกษาประเภทนี้จะไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมของกลุ่ม จะไม่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมนั้นเท่าการอื่น ๆ เขาจะมีมาตรฐานของตนเอง มีลักษณะแยกตนเองออกจากกลุ่ม ไม่สนใจผู้อื่น มีความประพฤตินี้ที่ไม่เหมือนผู้อื่น

3. พวกแนวโน้มนในการปฏิวัติทางสังคม (Social Protest Orientation) นักศึกษาพวกนี้จะนิยมการ เติบโตขึ้นต่อต้านปัญหาสังคม สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีความคิดว่าเป้าหมายของมหาวิทยาลัยไม่ถูกต้อง ควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงเป้าหมายให้มีส่วนร่วมในสังคมมากขึ้น พวกเขามีความคิดว่ามหาวิทยาลัยควรสร้างคนให้ออกไปพัฒนาสังคม ไม่ควรจะให้มหาวิทยาลัยเป็น เพียงแหล่งสร้างคนใหม่อาชีพเท่านั้น

4. พวกแนวโน้มนการฝึกฝนสติปัญญา (Intellectual Orientation) นักศึกษาประเภทนี้มีความคิดอ่านเป็นของตนเอง เป็นคนมีเหตุมีผลแต่ก็ไม่ทำตามที่คิด มีสุนทรียศาสตร์สูง ไม่ค่อยสนใจความรู้สึกของผู้อื่นว่าจะนึกคิดของตนอย่างไร ถ้าอาจารย์สั่งอะไรที่ไม่ตรงตามปรัชญาของเขาก็จะไม่ปฏิบัติตาม พวกเขาจะไม่ยอมทำในสิ่งที่เขาไม่เห็นด้วย มีความเชื่อมั่นในความคิดของตนเองมาก

5. พวกแนวโน้มนแบบประเพณีดั้งเดิม (Traditional Orientation) นักศึกษาประเภทนี้จะสนใจประเพณีของสถาบัน ชอบมีส่วนร่วมในงานของสถาบัน ชอบที่จะสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญของสถาบัน เช่น อธิการบดี คณบดี ต้องการทำให้เป็นที่รู้จักของบุคคลสำคัญในสถาบัน นิยมระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง ไม่ชอบเกี่ยวข้องกับเรื่องนอกสถาบัน ยึดถือมาตรฐานของกลุ่ม คล้อยตามกลุ่ม ไม่ชอบทำอะไรแตกต่างจากกลุ่ม

6. พวกแนวโน้มนทางวิชาชีพ (Vocational Orientation) นักศึกษาประเภทนี้มีความเห็นว่า วัตถุประสงค์ของทุกคน คือ การเตรียมตัวเพื่อออกไปประกอบอาชีพ ดังนั้นเวลาเรียน จึงพยายามทำคะแนนให้สูงเพื่อสะดวกในการนำไปทำงานทำ เขาจะไม่สนใจปัญหาสังคม ไม่สนใจการต่อต้าน ไม่สนใจกิจกรรมอันใดทั้งสิ้นนอกจากผลการเรียน

7. พวกแนวโน้มนที่ไม่มีทิศทางที่แน่นอน (Undirected Orientation) นักศึกษาประเภทนี้มีแนวโน้มนไม่สนใจผู้ใด ชอบแยกตัวเองออกจากกลุ่ม และชนบทรรมนิยมประเพณี ไม่มีวัตถุประสงค์ของตัวเองในการเข้าสู่อุตสาหกรรม เขาจะอยู่ไปเพียงวัน ๆ เท่านั้น ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สนใจที่จะมีบทบาทรวมกิจกรรมในกลุ่มใดทั้งสิ้น ความประสงค์มีเพียงเรียนให้จบเพื่อไปประกอบอาชีพ

8. พวกที่มีแนวโน้มนไม่สนใจใคร (Uncommitted Orientation) นักศึกษาประเภทนี้มีความต้องการที่จะเตรียมตัวเพื่อออกไปประกอบอาชีพ ไม่เกี่ยวข้องกับ และไม่สนใจเรื่องนอกสถาบัน พวกนี้สนใจการฝึกงานกับหน่วยงานซึ่งเป็นงานที่อยู่ในสาขาการเรียนของตน มากกว่าที่จะฝึกงานในห้องปฏิบัติการของสถาบัน เขาไม่สนใจเป้าหมายของสถาบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อการฝึกความชำนาญด้านอาชีพเท่านั้น

9. พวกที่มีแนวโน้มนยึดตนเองเป็นหลัก (Self - Centered Orientation) นักศึกษาประเภทนี้จะมีลักษณะแสวงหาชื่อเสียงเกียรติยศของตนเอง แสวงหาความเข้าใจตนเอง ไม่สนใจผู้อื่น

10. พวกที่มีแนวโน้มนทำตามรูปแบบ (Conformist - Orientation) นักศึกษาประเภทนี้มีลักษณะต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับในการเป็นผู้นำของกลุ่ม และสิ่งที่สนใจมากที่สุด คือ การมีความสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญ พยายามหาทางให้ใครก็ตามแต่ไม่ยอมเรียนหนัก

เคนนิสตัน (Kenniston 1966 อ้างถึงใน Feldman 374-377) ได้แบ่งประเภทนักศึกษาออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. พวกนักวิชาชีพ (The Professionalist) นักศึกษาประเภทนี้จะทำงานหนัก ขยัน มีความกระตือรือร้นในงานวิชาการ ต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ชำนาญในสาขาวิชาของตน แต่ในขณะที่เดียวกันจะต่อต้านอุดมการณ์บางอย่าง เน้นในค่านิยมปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี

2. พวกกิจกรรม (The Activist) นักศึกษาประเภทนี้จะต่อต้านการบริหารบางอย่างในสถาบัน ต่อต้านการบริหารบ้านเมืองหรือสังคมที่เขาไม่มีความเห็นว่าจะต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

3. พวกที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น (The Disaffiliate) นักศึกษาประเภทนี้ จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับสังคม แต่มีแนวโน้มในทางชนบทนิยม ประเพณี วัฒนธรรม ไม่ต้องการ สังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ต้องการเลือกทางของตนเอง มีค่านิยมแบบโบราณ เช่น นักศึกษา ธรรมชาติศาสตร์ และวัฒนธรรม

4. พวกที่ยิ่งใหญ่ในสถาบัน (The Big Man on Campus) นักศึกษาประเภทนี้ จะเน้นสังคมมากกว่าวิชาการหรือวิชาชีพ พยายามทำตนให้มีความสำคัญเพื่อให้ทุกคนในสถาบัน ใ้รู้จัก

5. พวกที่เน้นการฝึกงาน (The Apprentice) นักศึกษาประเภทนี้มองการศึกษาเป็นการฝึกอาชีพ เพื่อเป็นหนทางนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการยกระดับฐานะ ของตนเองทางด้านการเศรษฐกิจและสังคม

6. พวกที่ไม่ประสบความสำเร็จ (The Underachiever) นักศึกษาประเภท นี้จะยอมรับค่านิยมของสถาบันและสังคม รู้วิถีทางที่จะทำให้ตนเองประสบความสำเร็จ เป็นผู้มี ความสามารถ แต่ไม่ยอมทำ

7. พวกรอคอยความสำเร็จ (The Gentleman in Waiting) นักศึกษา ประเภทนี้มีความเห็นว่าเมื่อเข้ามาอยู่ในสถาบันที่สูงส่ง ตนเองก็จะสูงส่งด้วย เขาเชื่อว่าสถาบัน จะเป็นที่พักพิงและอุปถัมภ์ของเขา นักศึกษาพวกนี้จะมีลักษณะเย่อหยิ่ง ดูถูกคนอื่น มีความคิด ว่าตนเองเป็นเลิศกว่าคนที่มาจากสถาบันอื่น

ทองเวียน ธรรมชกุล (2525 : 38-39) ได้เสนอลักษณะของนิสิตนักศึกษาใน มหาวิทยาลัยตามชั้นปี ดังนี้

นักศึกษานี้ที่ 1 นักศึกษาพวกนี้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเพื่อความสำเร็จใน เชิงวิชาการ สนใจในการศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ ต้องการเข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหาของ โลก รวมทั้งแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง แสวงหาฐานะส่วนตัว มีความเป็นมิตร บุคคลอยู่กับ เพื่อนและชอบรวมอยู่ในกลุ่ม เป็นผู้มีมนุษยธรรม สุภาพเรียบร้อย ให้ความสำคัญกับตนเอง และเห็นอก- เห็นใจผู้อื่น ความรู้สึกทั่วไปของนักศึกษาในการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยระยะแรกกันระหว่าง ความกลัว และความตื่นเต้น พวกนี้จะเข้าร่วมกิจกรรมทุกประเภทในมหาวิทยาลัย

นักศึกษานี้ที่ 2 ส่วนใหญ่มักจะเกิดความไม่พอใจมหาวิทยาลัย แต่ในบางกรณี ก็เพียงแต่จะมีความเบื่อ และรู้สึกเฉย ๆ ไม่นิยมยื่นร้ายต่อสภาพทั่วไปในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้

ก็เพราะพวกนี้ถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ จนกระทั่งนักศึกษาเกิดความรู้สึกขึ้นมาเองว่าตนเองเป็นคนขาดความรับผิดชอบ ดังนั้นทางออกของนักศึกษาเหล่านี้ คือ การริเริ่มสร้างความเป็นแบบแผนของกลุ่มย่อยขึ้นมาจนเกิดเป็นวัฒนธรรมเพื่อนฝูงขึ้น (Peer Culture)

นักศึกษานี้ที่ 3 จะมีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของตนเองเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในลักษณะที่สูงมาก มีความคิดเป็นแนวเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ มีค่านิยมคล้ายคลึงกัน มีความไม่พอใจมหาวิทยาลัยในกันต่าง ๆ รวมทั้งวิพากษ์วิจารณ์มหาวิทยาลัยอย่างรุนแรง

นักศึกษานี้ที่ 4 มีแนวโน้มที่จะเบนความสนใจออกไปจากมหาวิทยาลัยเริ่มแต่ไม่สนใจวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของนิสิตนักศึกษา (Student Culture) ไม่ยอมรับระเบียบประเพณีของนิสิตนักศึกษาด้วยกันเอง โดยส่วนใหญ่แล้วจะสนใจแต่เรื่องส่วนตัว เฉพาะอย่างยิ่งชีวิตภายหลังสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยในระดับปริญญาตรีไปแล้ว

อนุช อาภาภิรมย์ (2522 : 18) ได้กล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ของนักศึกษาในสังคมมหาวิทยาลัยว่า แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. พวกไม่เอาไหน เรียนหนังสือไปวันหนึ่ง ๆ พอได้ใบปริญญา ไม่ได้มีความสนใจต่อสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ใช้ชีวิตอย่างเรื่อยเฉื่อย มีมากถึงร้อยละ 80
2. พวกชอบทำแต่กิจกรรม ชอบจัดงานฟุ้งเฟ้อ และรักษาประเพณีอันส่งเสริมฐานะของตนเองให้ดูสำคัญขึ้น ไม่ค่อยสนใจการเรียน มีประมาณร้อยละ 10
3. พวกร้อนวิชา ไม่พอใจในสิ่งต่าง ๆ อยู่เนืองนิจ ชอบคิดค้น และเสนอทฤษฎีต่าง ๆ ชอบแสดงออกในทางที่จะแก้ไขปัญหาสังคม มีแรงศรัทธาที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เพื่อให้หลุดพ้นจากการเอารัดเอาเปรียบ และรักษาความยุติธรรมต่าง ๆ มีประมาณ ร้อยละ 10

เคียนใจ ชิวภักดิ์ (2516 : 110-111) ได้จัดแยกประเภทนักศึกษาไทยออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ 2 ประเภท ดังนี้

1. นักศึกษาที่เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเพราะต้องการเรียน ได้แก่ พวกที่เข้ามาเรียนในคณะที่ชอบ หรือผู้ที่สอบเข้าเรียนในคณะที่ไม่ชอบ แต่มีความต้องการจะเรียน นักศึกษาประเภทนี้เมื่อสอบเข้าได้แล้วจะตั้งใจเรียน ปฏิบัติตามข้อบังคับที่ทางมหาวิทยาลัยวางไว้ มีความกระตือรือร้นในการศึกษา เพราะมีแรงจูงใจ คือต้องการที่จะได้ปริญญาบัตร
2. นักศึกษาที่เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเพราะความจำเป็น ได้แก่ พวกที่เข้า

มหาวิทยาลัยโดยเน้นความรู้สึกตนเอง ซึ่งอาจเป็นเพราะถูกบังคับ ถูกญาติพี่น้องบังคับให้เรียน ในขณะที่ตนไม่ชอบ แต่พ่อแม่พี่น้องชอบเพราะเป็นคณะที่ทำงานทำไถ่กาย เป็นคณะที่พ่อแม่โดยเรียนมาก่อน นักศึกษาของไทยส่วนมากต้องพึ่งเงินค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจากผู้ปกครอง นักศึกษาประเภทนี้บางครั้งก็ก่อปัญหาให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย คือ ไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ไม่ตั้งใจเรียน ไม่เกิดการเรียนรู้

บุญชัย จงกลณี (2525 : 21-22) ได้จำแนกลักษณะของนิสิตนักศึกษาในประเทศไทยออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. ต้องการชีวิตเสรี ใฝ่การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขแบบอิสระเสรีในทุก ๆ ด้าน ใช้ความรู้สึกส่วนตัวเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจความถูก ผิด ต้องการแสดงออกให้สังคมยอมรับว่าเขาเป็นผู้นับ และมีประสบการณ์ในทุก ๆ สิ่งที่ยิ่งใหญ่รับนิคชอบอยู่
2. ต้องการคนยิ่งใหญ่ มีความสำนึกว่าคนในสังคมยอมรับสิทธิและความเสมอภาคโดยเท่าเทียมกัน และจะต้องไม่มีการแบ่งชนชั้นขึ้นในสังคม ทุกคนควรจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงบทบาททางการเมืองและการปกครอง
3. พวกคลั่งสิทธิความเสมอภาค ต้องการการรวมอำนาจและการผูกขาดอำนาจของฝ่ายบริหารโดยไม่ชอบด้วยเหตุผล
4. พวกต่อต้านคัมภีร์ ยึดมั่นถ้อยคำกับความคิดคำนึงของตนเอง และเห็นว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอ
5. พวกคนยัพัฒนาประชาชน มีความมุ่งหวังอย่างแรงกล้าที่จะให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันเพื่อปรับปรุงสังคม โดยการเข้ามามีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนในสังคมด้วย
6. ความบริสุทธิ์ทางศีลธรรม มีความภาคภูมิใจในสถาบันการศึกษาของตนเอง ต้องการให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันทางศีลธรรม เพื่อจะให้มีส่วนเข้าไปแก้ปัญหาสภาพเลวร้ายของสังคม
7. พวกต่อต้านสถาบัน นักศึกษาพวกนี้จะเกิดความรู้สึกต่อต้านหากการจัดตั้งสถาบันขัดต่อคุณธรรมและแนวสัจจะของสังคม และทางสถาบันไม่สามารถหาเหตุผลอธิบายให้เป็นที่เข้าใจได้

ประกอบ คู่ปรัก (พรชูลี อาชาวาร์จ, บรรณาธิการ 2525 : 158) ได้ศึกษาและค้นคว้าการจำแนกกลุ่มนักศึกษาตามพฤติกรรมการเมืองและสังคม โดยอาศัยแนวทางการศึกษาของ บล็อก และคณะ (Block, Haan & Smith) จัดแบ่งนักศึกษาออกเป็น 6 กลุ่มดังต่อไปนี้

1. พวกเฉื่อยชาต่อการเมือง (Political Apathetic Youth) พวกนี้เป็นเยาวชนที่มีอยู่ตามชนทั่วไป ไม่มีความสนใจต่อการเมือง แต่พร้อมจะรับสภาพสังคมที่เป็นอยู่ พวกนี้จะพยายามใช้ชีวิตอยู่โดยหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม โดยอาศัยหลบกลับไปสนใจกับสภาพที่ตนเองจะต้องเผชิญอยู่โดยส่วนตัว เช่น เรื่องของการอาชีพ ความสำเร็จในการทำงาน ชีวิตครอบครัว และความมั่นคงในชีวิตการทำงาน เขาชอบรับสภาพสังคมและในบางกรณีอาจมองการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมใด ๆ ไปในรูปไม่พอใจนัก พวกนี้ไม่ให้ความสนใจต่อปัญหาการเมืองในระยะยาว

2. พวกแปลกแยก (Alienated Youth) พวกนี้จะปฏิเสธคุณค่าใด ๆ ในสังคม ต่อต้านหรือไม่เห็นด้วยกับอำนาจของสถาบันที่มีอยู่ในสังคม แต่เป็นแบบเงียบ ๆ ไม่ยุ่งเกี่ยวในเวทีการเมืองใด ๆ พวกนี้มีใจเฉื่อยชาต่อการเมืองเฉย ๆ แต่มีลักษณะปฏิเสธด้วยเยาวชนพวกนี้ได้ฉายาอีกหลายชื่อ เช่น ฮิปปี (Hippie) บีทนิคส์ (Beatniks) ในภาษาไทยอาจเรียกว่า พวก "บุปผาชน" ทั้งนี้เพราะเขามีลักษณะแปลกแยกต่อสังคมใหญ่ หลบซ่อนมาอยู่กับกลุ่มของตนเอง แต่ขณะเดียวกันก็ไม่นิยมใช้ความรุนแรง ไม่มีอุดมการณ์ของตนเองที่แน่นอนอะไรนัก ชีวิตของเขาคือปัจจุบัน ไม่มีอดีต และไม่มีอนาคต เขาเน้นสิทธิและเสรีภาพส่วนตัว ไม่มีการตั้งเป้าหมายชีวิตหรือปณิธานใด ๆ ให้เป็นพันธะในระยะยาว

3. พวกเอกชน (Individualist Youth) พวกนี้ไม่เฉื่อยชาหรือท้อถอยเมื่อก่อระบบการเมืองเหมือนสองพวกแรก ในสังคมเสรีนิยมหรือนายทุน เยาวชนพวกนี้ตระหนักในคุณค่าพื้นฐานของสังคม และให้ความยอมรับเป็นอย่างดี ความเกี่ยวพันทางการเมืองของกลุ่มนี้คือ ต้องการรักษาคุณค่า และสถาบันต่าง ๆ ของสังคมเอาไว้ไม่ยอมเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความเคารพในสิทธิของแต่ละคน ในสังคมไทยพวกนี้คือพวกที่ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อย่างเต็มที่ และจะเห็นออกเห็นใจสถาบันการค่า และเอกชนยอมรับสภาพที่มันเป็นเพราะความสามารถของเขา ทั้ง ๆ ที่บางคนเองก็มีครอบครัวที่ไม่มั่นคงแต่อย่างใด

4. พวกนักฉวยโอกาส (Activist Youth) พวกนี้ปฏิเสธคุณค่าสำคัญ ๆ ที่มีอยู่ในสังคมในขณะนั้น และเมื่อเขาไม่เห็นด้วยก็ไม่อยู่เฉย เขาจะต่อสู้ด้วยการเดินขบวนบ้าง วรรณคดีต่อต้านท้าววชิรลง ๗ บ้าง เพื่อให้สังคมได้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เขาต้องการ แต่พวกนักฉวยโอกาสนี้มักจะเข้าไปในรูปหรือทิศทางเดียวกันไม่ ความคิดทางการเมืองของพวกนี้ก็ยังมีความแตกต่างกันออกไปอีก

5. พวกสร้างสรรค์ (Constructivist Youth) พวกนี้จะมีความคิด ความอ่านหลายอย่างคล้ายพวกนักฉวยโอกาส เมื่อเขาไม่พอใจหรือเห็นปัญหาสังคม แทนที่จะรวบรวมกำลังกันต่อต้าน เขากลับจะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปในการรณรงค์ประ เภทอาสาสมัครโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น สอนหนังสือตามสลัม ทำงานตามสถานอนุเคราะห์คนพิการ อยู่ค่ายพัฒนาชาวเขา พวกนี้มองความหวังการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยการทำงาน และเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไปเช่นเดียวกัน

6. พวกต่อต้านสังคม (Anti - Social Youth) พวกนี้เป็นคนละพวกกับนักฉวยโอกาส เขามีความสนใจในกิจการบ้านเมืองน้อยมาก นักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยมีน้อยมากที่อยู่ในพวกต่อต้านสังคม แต่มักจะพบตามแหล่งสลัมเสียเป็นส่วนใหญ่ (ประกอบคุปรัตน์, ใน พรชูลี อาชาวอาวุธ, บรรณาธิการ 2525 : 157)

งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบของนักศึกษาในต่างประเทศ

ทูมาเจียน (Toomajian 1974) ได้วิจัยเรื่อง "การรับรู้หรือทัศนคติของอาจารย์ต่อนักศึกษาค่านแนวโน้มทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะสามภาควิชาของมหาวิทยาลัยคอแมล"

ผลการวิจัย พบว่า

1. ทัศนคติและแนวโน้มของนักศึกษาแตกต่างกันโดยวิชาเอก
2. อาจารย์ที่เป็นสมาชิกในการศึกษาคครั้งนี้ ไม่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มทางการเมืองของนักศึกษา
3. ปริมาณการรับรู้ทางการเมืองของนักศึกษานั้นแปรตามแนวโน้มของวัฒนธรรมย่อยของอาจารย์
4. ปริมาณการรับรู้แนวโน้มทางการเมืองของนักศึกษา นั้นแปรตามแนวโน้มของวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษาบางกลุ่ม

5. อาจารย์ในกลุ่มวัฒนธรรมบางกลุ่มมีผลกระทบอย่างมากต่อนักศึกษาในบางวัฒนธรรม และอิทธิพลของอาจารย์ต้นแปรตามแนวโน้มของวัฒนธรรมย่อยของทั้งนักศึกษา และอาจารย์

ฮัทเชินสัน (Hatchenson 1978 : 702-A) ได้วิจัยเรื่องการวิเคราะห์รูปแบบการใช้ชีวิตนักศึกษา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ผลการวิจัย พบว่า นิสิตนักศึกษามักจะมีรูปแบบในการเลือกเข้ากลุ่มด้วยตนเอง อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงบุคลิกเบื้องต้นของตัวนักศึกษาเอง นักศึกษาแบบนี้จะเลือกเพื่อนที่อยู่ในวัฒนธรรมเดียวกันหากเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาในวัฒนธรรมย่อยแบบชีวิตมหาวิทยาลัย และแบบที่ผิดแผกไปจากเกณฑ์ปกติ พบว่า วัฒนธรรมย่อยแบบที่ผิดไปจากเกณฑ์ปกติ ใช้ชีวิตเข้มข้นมากกว่านิสิตนักศึกษาทั่วไป

โอซากิ (Ozaki 1972, 3699) ได้วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษาในสถาบันของรัฐ พบว่า

1. นักศึกษาชีวิตวิทยาไม่สนใจเรื่องวัฒนธรรมย่อยเป็นพิเศษ จะมุ่งหาความสำเร็จทางคำณวิชาเอก
2. วัฒนธรรมย่อยกลุ่มวิชาการ และกลุ่มผิดแผกไปจากเกณฑ์ปกติ มีแนวโน้มไปในทางที่ละมากกว่าวัฒนธรรมย่อยแบบวิชาชีพ และแบบกิจกรรม
3. วัฒนธรรมย่อยแบบวิชาชีพ แสดงความพึงพอใจกับคณาจารย์ของสถาบันในระดับสูง และแสดงความพึงพอใจต่อวิชาเอกของเขามากกว่าวัฒนธรรมย่อยกลุ่มอื่น
4. วัฒนธรรมย่อยแบบอาชีพและกิจกรรม พวกนี้จะมีความพึงพอใจกับการบริหารของสถาบันมากกว่ากลุ่มวิชาการ และกลุ่มผิดแผกไปจากเกณฑ์ปกติ

เคนเนดี (Kennedy 1976 : 723) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การให้การบริหารแก่นักศึกษาในสถาบัน" พบว่า

1. ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษา กับอายุ เพศ สถานภาพ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน
2. ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมย่อยของนักศึกษา กับสถาบัน พบว่า มีความสัมพันธ์กัน

3. พวกชีวิตมหาวิทยาลัยเป็นผู้เกี่ยวข้องกับผู้บริหารนักศึกษามากที่สุด และเห็นว่ามีความสำคัญต่อสถาบัน ในขณะที่พวกเก็บตัวจะไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่ยอมรับรู้เรื่องบริการนักศึกษา และให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้น้อย

4. พวกนักศึกษาทั่วไป มีแนวโน้มที่จะใช้บริการน้อยขึ้น ส่วนนักศึกษาที่ทำตัวห่างเหินจากสถาบัน ก็จะห่างเหินจากสังคมในสถาบันด้วย

5. พวกที่มีสติปัญญาค่อนข้างเฉื่อย พวกนี้จะพอใจในบริการที่ได้รับ พวกนี้จะ เป็นพวกถอนตัวในสังคม จะเก็บตัวไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบงานนิสิตนักศึกษาในประเทศ

ในประเทศไทยการศึกษาลักษณะนิสิตนักศึกษา มีผู้กระทำกันน้อยมาก โดยมากจะเป็นเพียงการสังเกตของผู้บริหาร อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการนิสิตนักศึกษา กล่าวโดยสรุป การศึกษาเรื่องนิสิตนักศึกษา พอจะจำแนกประเภทนิสิตนักศึกษาในประเทศไทย ออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. พวกที่มุ่งแต่การเรียนอย่างเดียว พวกนี้จะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการศึกษา ไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมไม่ว่าประเภทใดทั้งสิ้น จะพบนิสิตนักศึกษาประเภทนี้ได้ในห้องสมุด พวกนี้จะใช้เวลาส่วนใหญ่ให้หมดไปกับการอ่าน

2. พวกที่สนใจกิจกรรมนักศึกษา นิสิตนักศึกษาประเภทนี้จะไม่สนใจการเรียน ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปในเรื่องกิจกรรม ชอบแสดงลักษณะการเป็นผู้นำในองค์การ และชมรมต่าง ๆ ของนิสิตนักศึกษา พวกเขาคิดว่าการศึกษาเล่าเรียนที่แท้จริงนั้น ไม่จำเป็นต้องเรียนจากตำรา หรือฟังคำสอนจากครู อาจารย์แต่เพียงอย่างเดียว แต่สามารถหาได้จากประสบการณ์ และการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. พวกที่เดินสายกลาง นิสิตนักศึกษาประเภทนี้จะให้ความสนใจทั้งด้านการเรียน และกิจกรรมต่าง ๆ ไปในขณะเดียวกัน

ปริยาพร พงษ์อิศวร (2510 : 46-47) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "จุดมุ่งหมายในชีวิตของนิสิตปี 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" พบว่า จุดมุ่งหมายในชีวิตของนิสิตชาย เน้นความสำคัญในเรื่องของความสำเร็จในการดำรงชีวิต นิสิตชายเน้นในความปรารถนาที่จะมีส่วนช่วยให้สังคมเจริญขึ้นในเรื่องความยากที่จะมีส่วนช่วยให้ประชาชนมีความเสมอภาคมากกว่านิสิตหญิง

บุญผา สัมมาบรรพ (2518 : 115) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง "การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 180 คน เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง" พบว่า นิสิตที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยน้อยกว่า 1 ปี และนิสิตที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยระหว่าง 1-2 ปี มีค่านิยมทางความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงไม่แตกต่างกัน

สัมพันธ์ พันธุ์พฤษ (2519 : 105) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างตัวประกอบลักษณะการสำเร็จการศึกษาของมหาวิทยาลัยภูมิภาค : การเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่" พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับลักษณะการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา นักศึกษาชายและหญิงมีโอกาสสำเร็จการศึกษาในแต่ละลักษณะต่างกัน โดยนักศึกษาหญิงมีโอกาสสำเร็จการศึกษาตามกำหนดเวลามากกว่านักศึกษาชาย

ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2525 : 113) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง "รูปแบบการเรียนรู้ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" พบว่า นิสิตชายมีลักษณะการเรียนรู้แบบอิสระ สูงกว่านิสิตหญิง ส่วนนิสิตหญิงมีลักษณะการเรียนรู้แบบพึ่งพา และแบบมีส่วนร่วมสูงกว่านิสิตชาย

นิตยา กิจกำแหง (2526 : 95) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง "ทัศนคติทางสังคม และการเมืองของผู้นำกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง" พบว่า ผู้นำกิจกรรมนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งแสดงว่าสังคมไทยส่วนใหญ่ยังนิยมให้ผู้ชายเป็นผู้นำ

ไพฑูรย์ สันตารัตน์ (2527 : 1-13) ได้ศึกษาเรื่อง "รูปแบบการใช้ชีวิตของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะการใช้ชีวิตของนิสิตตามลักษณะกลุ่มต่าง ๆ 7 กลุ่ม คือ กลุ่มกิจกรรม กลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเก็บตัว กลุ่มสมาคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการ และกลุ่มอาชีพ โดยศึกษาเปรียบเทียบ จำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชั้นปี หลักสูตร สาขาวิชา อาชีพพิเศษ และคณะที่ศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. นิสิตมีแนวโน้มในลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มก้าวหน้าสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ ส่วนกลุ่มที่นิสิตมีลักษณะโน้มไปทางน้อย คือ กลุ่มเก็บตัว
2. จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง คือ กลุ่มก้าวหน้ากับกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการกับกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มก้าวหน้ากับ

กลุ่มอาชีพ และกลุ่มกิจกรรมกับกลุ่มสมาคม กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างต่ำ คือ กลุ่มเก็บตัว กับกลุ่มสมาคม กลุ่มเก็บตัวกับกลุ่มกิจกรรม กลุ่มสมาคมกับกลุ่มวิชาการ

3. นิสิตหญิงมีลักษณะการใช้ชีวิตในกลุ่มวิชาการและกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์สูงกว่า นิสิตชาย
4. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มเก็บตัว กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ และกลุ่มวิชาการ แตกต่างกัน
5. นิสิตต่างระดับชั้นปี มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มกิจกรรม กลุ่มสมาคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการ และกลุ่มวิชาชีพ ต่างกัน
6. นิสิตต่างหลักสูตร มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มกิจกรรม กลุ่มก้าวหน้า กลุ่มสมาคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการ และกลุ่มวิชาชีพ ต่างกัน
7. นิสิตต่างสาขาวิชา มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเก็บตัว กลุ่มสมาคม กลุ่มวิชาการ และกลุ่มวิชาชีพ ต่างกัน
8. นิสิตบิดามีอาชีพแตกต่างกัน มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มสามัคคีต่างกัน
9. นิสิตต่างคณะวิชา มีลักษณะการใช้ชีวิตกลุ่มก้าวหน้า กลุ่มเก็บตัว กลุ่มสมาคม กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มวิชาการ กลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มกิจกรรมแตกต่างกัน

ชลัท จงสัมพันธ์ (2527 : 143) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง "การศึกษาลักษณะทางจิตสังคม ลักษณะทางบริบท และลักษณะทางจิตนิสัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง" พบว่า นักศึกษาชายจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาหญิง นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในต่างจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคณะ (2527 : 143-155) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง "นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา" พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ในการวิจัยครั้งนี้เข้าร่วมกิจกรรมในระดับน้อย นิสิตปีที่ 2 มีแนวโน้มที่จะเป็นสมาชิกชมรมมากกว่านิสิตปีที่สูงกว่า และมีจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม และบำเพ็ญประโยชน์มากที่สุด นิสิตนักศึกษาในโครงการวิจัยนี้ส่วนใหญ่ได้ทดลองเลือกอาชีพที่เป็นเป้าหมายในชีวิตแล้ว ทางด้านลักษณะบุคคล นิสิตนักศึกษาที่มีแนวโน้มที่จะนิยมการปกครองแบบประชาธิปไตยมากกว่าเผด็จการ คือ ไม่เชื่อว่าการมีผู้นำที่

เข้มแข็ง 2-3 คน ก็สามารทำให้ประเทศก้าวหน้าไปดีกว่ากฎหมายต่าง ๆ และสิทธิเสรีภาพในการพูด

สะอาค โสณะบุตร (2528 : 153) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง "การสำรวจแนวบทบาทนักศึกษาตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล" พบว่า นักศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลภาคใต้ มีพฤติกรรมในด้านการใช้เวลาว่างศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม โดยไม่ต้องให้อาจารย์สั่งสูงกว่า นักศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลภาคกลาง

สุชาดา มีศโอสถิ (2528 : 147) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง "การสำรวจแนวบทบาทนักศึกษาตามการรับรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง" พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง มีแนวบทบาทในการฝึกฝนเพื่อการประกอบอาชีพอันดีเยี่ยม และแนวบทบาทในการใช้สติปัญญาเป็นอันดีบรื่อง

หัตถินทร เขาวนปรีชา (2528 : 103) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง "การสำรวจแนวบทบาทนักศึกษาตามการรับรู้ของนักศึกษาในวิทยาลัยครู" พบว่า นักศึกษาวิทยาลัยครูมีการรับรู้ตามแนวบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและบำเพ็ญประโยชน์อยู่ในอันดีเยี่ยม

พรพนา อรรถนโรจน์ (2528 : 155) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง "การสำรวจแนวบทบาทนิสิตนักศึกษาตามการรับรู้ของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยระบบจักษุ" พบว่า นิสิตนักศึกษายาเย่นแนวบทบาทของตนในด้านการฟังคำบรรยายของอาจารย์พร้อมทั้งใคร่ครองหาเหตุผลทางวิชาการไปค้ำย ก่อนที่จะเชื่อว่าเป็นความรู้ที่ถูกต้องสูงกว่านิสิตนักศึกษาหญิง กล่าวคือ นักศึกษาชายจะอ่านบทเรียน และเตรียมบทเรียนมาล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียน